

Konstitutionsutskottets betänkande 2018/19:KU12

Stärkt skydd för valhemligheten

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i vallagen.

Lagändringarna innebär att det ska ställas krav på att den plats i, eller i anslutning till, en val- eller röstningslokal där valsedlar läggs ut ska vara avskärmad från insyn från andra väljare. Vidare innebär lagändringarna att det ska bli möjligt för en väljare att personrösta på en kandidat för ett parti som har registrerat sin partibeteckning och anmält samtliga kandidater genom att skriva till namnet på en partimarkerad eller blank valsedel under förutsättning att kandidaten är anmäld av partiet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019 och tillämpas första gången inför och vid valet till Europaparlamentet 2019.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns två reservationer (SD) och ett särskilt yttrande (L).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:286 Stärkt skydd för valhemligheten.

Tre yrkanden i två följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	6
Stärkt skydd för valhemligheten.....	6
Gemensamma valsedlar	11
Reservationer	13
1. Skärpta krav på sättet att tillhandahålla valsedlar, punkt 1 (SD)	13
2. Gemensamma valsedlar, punkt 3 (SD)	13
Särskilt yttrande	15
Skärpta krav på sättet att tillhandahålla valsedlar, punkt 1 (L).....	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionerna	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skärpta krav på sättet att tillhandahålla valsedlar

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837) i de delar det avser 8 kap. 2 §.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:286 i denna del och avslår motionerna

2018/19:17 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 1 och

2018/19:71 av Bengt Eliasson m.fl. (L).

Reservation 1 (SD)

2. Ökade möjligheter att personrösta på blanka och partimarkerade valsedlar

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837) i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:286 i denna del.

3. Gemensamma valsedlar

Riksdagen avslår motion

2018/19:17 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 2 (SD)

Stockholm den 8 november 2018

På konstitutionsutskottets vägnar

Hans Ekström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hans Ekström (S), Marta Obminska (M), Ida Karkiainen (S), Ida Drougge (M), Jonas Millard (SD), Per-Arne Håkansson (S), Linda Ylivainio (C), Mia Sydow Mölleby (V), Erik Ottoson (M), Matheus Enholm (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Erik Ezelius (S), Bengt Eliasson (L), Fredrik Lindahl (SD), Jonas Eriksson (MP) och Louise Meijer (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen föreslår i proposition 2017/18:286 Stärkt skydd för valhemligheten att riksdagen antar det förslag till ändringar i vallagen (2005:837) som läggs fram i propositionen.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Regeringen redovisar i propositionen ärendets beredning fram till dess att propositionen beslutades. Av denna redovisning framgår att regeringen i oktober 2011 beslutade direktiv till en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att göra en översyn av delar av valsystemet (dir. 2011:97). Kommittén, som tog namnet 2011 års vallagskommitté, överlämnade i januari 2013 delbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94) och i april 2013 slutbetänkandet E-röstning och andra valfrågor (SOU 2013:24). I propositionen Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i valförfarandet (prop. 2013/14:48) gjorde regeringen bedömningen att kommitténs förslag om att införa en möjlighet att lämna en särskild personröst på en kandidat genom att skriva till kandidatens namn på en blank valsedel eller en partimarkerad valsedel för ett parti som anmält samtliga kandidater borde övervägas i ett annat sammanhang.

I oktober 2015 beslutade regeringen direktiv till en särskild utredare med uppdrag att se över hur omval kan genomföras snabbare och hur kraven kan skärpas på sättet att tillhandahålla valsedlar i anslutning till ett röstmottagningsställe (dir. 2015:104). Utredningen, som tog namnet 2015 års vallagsutredning, överlämnade i oktober 2016 betänkandet Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:71). När det gäller utredningens förslag om stärkt skydd för valhemligheten genom ändringar av sättet för hur valsedlar tillhandahålls konstaterade regeringen i propositionen Snabbare omval (prop. 2017/18:38) att det fanns skäl att överväga frågan ytterligare. Inom Regeringskansliet utarbetades promemorian Stärkt skydd för valhemligheten (dnr Ju2018/00824/L6). Promemorian, som har remissbehandlats, innehåller kompletterande överväganden och förslag i förhållande till de förslag om bättre möjligheter att personrösta och om stärkt skydd för valhemligheten som lämnades av 2011 års vallagskommitté respektive 2015 års vallagsutredning.

Våren 2016 föreslog utskottet (bet. 2015/16:KU14) ett tillkännagivande till regeringen med anledning av ett motionsyrkande om valhemlighet för synskadades personröster. Förslaget innebar att riksdagen skulle ställa sig bakom det som utskottet anförde om vikten av att synnedsetta ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon. Ambitionen borde vara att en fullgod lösning ska finnas på plats så snart som möjligt, dock senast

inför 2022 års allmänna val. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2015/16:205).

Frågan om synskadades skydd för valhemligheten bereds enligt propositionen för närvarande inom Regeringskansliet och hanteras inte inom ramen för detta lagstiftningsärende.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet.

Med anledning av propositionen har två motioner väckts. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Stärkt skydd för valhemligheten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till ändringar i vallagen och avslår motionsyrkandena.

Jämför reservation 1 (SD) och det särskilda yttrandet (L).

Skärpta krav på sättet att tillhandahålla valsedlar

Gällande rätt

I val- och röstningslokaler (röstmottagningsställen) ska det enligt 8 kap. 1 § vallagen (2005:837) finnas ett lämpligt antal avskilda platser (valskärmar) där väljarna kan rösta utan insyn. Väljaren ska göra i ordning sina röster bakom en valskärm. Rösten görs i ordning genom att valsedlarna läggs i valkuvert som försluts. Av 7 kap. 2 och 3 §§ och 9 kap. 7 § vallagen framgår att valkuverten lämnas till röstmottagarna som efter kontroll lägger valkuverten i valurnan.

I 8 kap. 2 § vallagen anges att det i anslutning till ett röstmottagningsställe ska ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om detta inte är möjligt får en sådan plats i stället ordnas inne i lokalen.

Propositionen

I propositionen anförs att det enligt regeringen inte finns anledning att rikta några allvarigare invändningar mot det nuvarande systemet som sådant. Vidare anförs att det trots detta ändå kan konstateras att det har framförts invändningar mot systemet som hänger samman med att väljare i vissa fall har haft negativa upplevelser vid röstningen. I huvudsak har det haft att göra med ordningen vid röstmottagningen samt det förhållandet att den plats där valsedlarna finns utlagda inte skyddas mot insyn och att väljare känner obehag i form av upplevd risk för att valhemligheten kan röjas i samband med röstningen. Det har även framkommit att väljare kan uppleva ett visst obehag av att behöva ta valsedlar när andra tittar på och att det kan kännas onödigt omständligt och resursslösande att behöva plocka åt sig valsedlar från flera partier när man vet vilket parti man ska rösta på. Liknande frågor har väckts i ett ärende som initierats av Europeiska kommissionen. I en svarsskrivelse från Sverige till kommissionen har det framhållits att de svenska reglerna tillgodoser kraven om hemlig röstning vid val men att det kan finnas skäl att se över om det svenska valförfarandet ytterligare kan förbättras (dnr Ju2015/02545/L6). Mot den bakgrunden, och med beaktande av att väljarnas förtroende för valsystemets förmåga att säkerställa korrekta och legitima

resultat, utan yttre påverkan och med bibehållen integritet, är grundläggande för deltagandet och demokratins funktionssätt, instämmer regeringen i det som sägs i promemorian om att det finns anledning att ta de synpunkter som har lämnats på stort allvar. Frågan om att göra en större översyn av valsedelssystemet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen vill med anledning av denna synpunkt samtidigt understryka sin uppfattning att en angelägen reform för att stärka valhemligheten inte bör anstå i avvaktan på en sådan bredare översyn.

Vidare anføres i propositionen att 2015 års vallagsutredning, som övervägde flera tänkbara åtgärder, föreslog att valsedlarna skulle placeras innanför valskärmarna i en ny form av valbås. Med anledning av de skarpa invändningar som framfördes mot utredningens förslag tog regeringen ställning för att inte gå vidare med förslaget och ansåg att det fanns skäl att överväga frågan ytterligare. I syfte att stärka valhemligheten föreslogs i promemorian Stärkt skydd för valhemligheten att kraven på hur valsedlar tillhandahålls i anslutning till ett röstmottagningsställe skulle ändras genom att det införs ett krav på att den plats där valsedlarna läggs ut i anslutning till eller i lokalerna för röstmottagning ska vara avskärmad.

Regeringen bedömer, i likhet med den bedömning som gjordes i promemorian, att det är möjligt att utforma en avskärmning av valsedelstället på ett sådant sätt att skyddet för valhemligheten effektivt kan stärkas samtidigt som det ges rimligt goda förutsättningar för röstmottagarna att fullgöra sitt ansvar att upprätthålla ordningen bland valsedlarna och hålla uppsikt över väljarnas sätt att agera i anslutning till valsedelstället. Regeringen anser därför att det i anslutning till ett röstmottagningsställe ska ordnas en avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut. Om en sådan plats inte kan anordnas i anslutning till röstmottagningsstället bör den i stället ordnas inne i lokalen. För att kravet ska vara uppfyllt bör det krävas att valsedelstället effektivt skyddas från insyn från andra väljare så att en väljare kan välja sina valsedlar utan påverkan och insyn från andra väljare.

Med anledning av remissynpunkter om att förslaget kan komma att försvåra röstmottagarnas möjlighet att upprätthålla ordningen bland valsedlarna och motverka sabotage, framhåller regeringen att en ordning med avskärmning inte är lika känslig när det gäller risken för sabotage och oordning bland valsedlarna som t.ex. den lösning som 2015 års vallagsutredning föreslog. Det krav som finns i dag på att den plats där valsedlar kan läggas ut ska vara lämplig ger enligt regeringens mening utrymme för ett visst mått av anpassning av avskärmningen i förhållande till val- och röstningslokalernas skiftande utformning. Ett krav på att platsen ska vara avskärmad bör vidare kunna tillämpas med utgångspunkt i det huvudsakliga syftet med regleringen, som är att skydda valhemligheten främst genom att motverka att väljare blir eller upplever sig övervakade av andra väljare i samband med att de tar sina valsedlar. Röstmottagarna bör således även i fortsättningen ges tillräckliga möjligheter att kontrollera ordningen bland valsedlarna för att motverka bl.a. sådant sabotage som sker genom att väljare ersätter valsedlar av en viss typ

med sedlar av en annan typ eller blandar samman och plockar bort vissa valsedlar. Enligt regeringens bedömning kan kravet på avskärmning till och med bidra till att röstmottagarna ges bättre förutsättningar än i dag att upprätthålla ordningen bland valsedlarna, eftersom antalet väljare och offentliga funktionärer som uppehåller sig samtidigt vid valsedelstället förutses minska genom förslaget.

Några remissinstanser har framhållit att förslaget riskerar att medföra en ökad köbildning, särskilt där röstmottagningsstället inte är fullt ändamålsenligt för en avskärmning. Regeringen konstaterar att det redan med dagens ordning förekommer att det uppkommer köbildning i och i anslutning till ett röstmottagningsställe. Det kan inte uteslutas att den föreslagna ordningen i några fall kan medföra en viss ökad köbildning. Det är bl.a. mot den bakgrunden enligt regeringen angeläget att röstmottagarna på ett enkelt och begripligt sätt kan förklara varför köerna uppstår i syfte att uppnå en ökad förståelse och acceptans för detta.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. Föreskrifterna i vallagen ska tillämpas första gången inför och vid valet till Europaparlamentet 2019. Äldre föreskrifter ska gälla vid ett omval som hålls på grund av att ett ordinarie val till riksdagen eller landstings- eller kommunfullmäktige i september 2018 upphävts.

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:17 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att riksdagen avslår propositionen i den del den avser tillhandahållande av valsedlar på en avskärmd plats.

Motionärerna anför att regeringens förslag om att valsedlar ska tillhandahållas på en avskärmd plats kommer att leda till att det blir lättare att sabotera de allmänna valen genom att gömma eller tillgripa ett partis valsedlar. Även om nuvarande ordning inte är perfekt menar motionärerna att vikten av att undvika sabotage väger tyngre än de fördelar som eventuellt kan vinnas genom att valsedlarna placeras på en avskärmd plats. Vidare anför motionärerna att man visserligen kan hävda att förslaget ger ett ökat incitament för röstmottagarna att regelbundet kontrollera att valsedlarna är orörda. Detta riskerar dock att skapa längre köer, och det går enligt motionärerna inte heller att bortse från risken för att röstmottagare väljer att blunda för att det saknas valsedlar för något parti eller någon partigrupp. Vidare menar motionärerna att det kan uppstå en risk för att enskilda väljare, genom att meddela att vissa valsedlar saknas, tvingas röja valhemligheten för röstmottagarna.

Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkar i motion 2018/19:71 att riksdagen avslår regeringens förslag till ny lydelse av 8 kap. 2 § vallagen, dvs. förslaget om hur valsedlar ska tillhandahållas vid ett röstmottagningsställe. Motionärerna menar att reformer av valsyste­met ska göras på ett sätt som inte skapar fler problem än som löses. I motionen an­förs att regeringens förslag riskerar att göra ont värre. Risken för valsabotage och manipulationer av valen kommer

med regeringens förslag att öka väsentligt, anser motionärerna. Med den modell som regeringen föreslagit skulle det enligt motionärerna krävas en mycket resursslukande kontrollapparat för att förebygga risken för sabotage. Motionärerna noterar också att Säkerhetspolisen inte varit remissinstans i ärendet och menar att detta är anmärkningsvärt.

Ökade möjligheter att personrösta på blanka och partimarkerade valsedlar

Gällande rätt

Av 3 kap. 1 § andra stycket regeringsformen framgår att väljarna inom ramen för partivalssystemet vid val till riksdagen har möjlighet att lämna en särskild personröst.

Enligt nuvarande reglering i vallagen skiljer sig möjligheterna åt för en väljare att lämna en särskild personröst beroende på om ett parti har anmält kandidater eller inte.

Är det fråga om partier som har registrerat sin partibeteckning och anmält samtliga kandidater kan en väljare lämna en personröst endast genom att sätta ett kryss i det markerade utrymmet invid kandidatens namn på partiets namnvalsedel. Om en väljare skriver till ett kandidatnamn på en valsedel som gäller för ett sådant parti, t.ex. en partimarkerad valsedel eller en blank valsedel som av väljaren försetts med partiets partibeteckning, betraktas enligt 13 kap. 8 § första stycket 2 vallagen det tillskrivna namnet som obefintligt. Detta gäller även om namnet har anmälts av partiet.

För partier som inte har anmält samtliga kandidater gäller enligt 7 kap. 2 § tredje stycket vallagen en annan ordning för tillskrivna namn. Om en väljare skriver till ett kandidatnamn på en valsedel som gäller för ett sådant parti, oavsett om tillskriften görs på en namnvalsedel, partivalsedel eller en blank valsedel, räknas valsedeln som en röst på partiet och det tillskrivna namnet som en kandidatnominering och en personröst på den personen. Om flera namn skrivs till får den överst tillskrivna kandidaten väljarens personröst.

Propositionen

Regeringen anför att gällande ordning för hur en personröst görs i ordning i praktiken innebär att en väljare som vid röstningstillfället inte har tillgång till ett partis namnvalsedel inte kan utnyttja möjligheten att personrösta om partiet har anmält samtliga sina kandidater i valet. För väljare som befinner sig i utlandet i samband med ett val skapar gällande ordning stora hinder mot möjligheten att utnyttja sin rösträtt fullt ut. Motsvarande svårigheter kan göra sig gällande för en väljare i landet som vill förtidsrösta i en annan kommun än den där han eller hon är bosatt.

Regeringen föreslår att det införs en möjlighet för väljare att lämna en särskild personröst genom att skriva till namnet på en kandidat på en blank eller partimarkerad valsedel för ett parti som har registrerat sin partibeteckning

och anmält sina kandidater i valet. Om flera namn skrivs till ska endast det första namnet få väljarens personröst. Om inte den första men någon eller några av de övriga tillskrivna kandidaterna är anmäld av partiet ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den första av kandidaterna som är anmäld. Vid röstsammanräkningen ska ett tillskrivet kandidatnamn i dessa fall inte anses obefintligt, under förutsättning att kandidaten är anmäld av partiet.

Genom den ordning som gäller i dag för personval står det vid röstsammanräkningen, när partiet har anmält samtliga kandidater, alltid klart vilken av partiets olika listor som en väljare har valt att använda vid personvalet. Även om kandidatens personliga röstetal inte påverkas av vilken lista en personröst ska hänföras till kan valet av lista ändå, på grund av principen om listtrohet, påverka den slutliga röstsammanräkningen när ledamöter och ersättare tillsätts genom särskilt framräknade jämförelsetal. Regeringen anser därför att det är viktigt att det av den föreslagna regleringen i vallagen framgår hur valmyndigheterna ska gå till väga i händelse av att en personröst lämnas för en person som finns på flera listor.

För att undvika en godtycklig bedömning av vilken lista som ska tillföras rösten anser regeringen att man i dessa fall kan låta lotten avgöra. När väljaren inte själv har lagt någon vikt vid vilken lista rösten ska knytas till torde en sådan åtgärd i sig rimligen kunna anses godtagbar för att lösa det uppkomna problemet. Ett alternativ till lottning i dessa specialfall skulle kunna vara att låta upprätta nya valsedelstyper för tillskrivna namn. Detta alternativ skulle i praktiken kunna leda till att ett mycket stort antal nya listtyper behöver upprättas. Det är svårt att bedöma vilka konsekvenser en sådan ordning skulle kunna få, framför allt när det gäller tidsåtgången för att registrera nya listor. Regeringen föreslår därför att i de fall då ett parti går fram i ett val med fler än en valsedel och det i ett enskilt fall inte går att avgöra vilken av ett partis listor en tillskriven kandidat ska tillgodoräknas vid sammanräkningen av röster, ska frågan avgöras genom lottning.

Lagförslaget i denna del föreslås också träda i kraft den 1 januari 2019 med samma övergångsbestämmelser som redogjorts för ovan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att det finns ett stort förtroende för valsystemet både bland väljarna och hos de politiska partierna. En grundläggande förutsättning är att valen är fria och hemliga. Som framgår av propositionen har det framförts invändningar mot det nuvarande systemet som hänger samman med att väljare i vissa fall haft negativa upplevelser vid röstningen. De har känt obehag i form av en upplevd risk för att valhemligheten kan röjas i samband med röstningen, bl.a. genom att den plats där valsedlarna finns utlagda inte skyddas mot insyn. Utskottet vill framhålla att det finns anledning att ta dessa invändningar på stort allvar.

Mot den bakgrunden välkomnar utskottet regeringens förslag till ändringar i vallagen som syftar till att stärka valhemligheten. Utskottet förutsätter att

man med utgångspunkt från det krav som redan i dag finns i vallagen om att den plats där valsedlar kan läggas ut ska vara lämplig utformad avskärningen på ett sådant sätt att risken för oordning eller sabotage minimeras. Utskottet förutsätter också att regeringen noga följer tillämpningen av de nya reglerna.

Vad gäller förslaget om ökade möjligheter att personrösta på blanka och partimarkerade valsedlar anser utskottet att förslaget är väl utformat och bör genomföras.

Motionsyrkandena avstyrks.

Gemensamma valsedlar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om gemensamma valsedlar.
Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2018/19:17 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att ett system med gemensamma valsedlar utreds. Motionärerna menar att ett sådant system skulle åtgärda de problem med valhemsligheten som tas upp i propositionen samtidigt som det skulle ta bort möjligheten till valfusk i form av stulna valsedlar. Det skulle dessutom åtgärda samtliga problem som nämns i propositionen och helt ta bort möjligheten till valfusk genom stöld av valsedlar.

Tidigare behandling

I betänkande 2015/16:KU14 och 2017/18:KU18 avstyrkte utskottet motionsyrkanden om gemensamma valsedlar. Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning i frågan. Tidigare hade utskottet avstyrkt en motion om gemensamma valsedlar i betänkande 2013/14:KU22. Utskottet hänvisade till att det i betänkande 2013/14:KU16 gjorts bedömningen att en partibeteckning skulle få innehålla en partisymbol, vilket underlättar för väljare att ta rätt valsedel, och att riksdagen följde utskottet. Utskottet såg inte skäl att ställa sig bakom ett tillkännagivande om en utredning av frågan.

I betänkande 2015/16:KU14 avstyrkte utskottet även en motion om utskrivbara valsedlar i vallokaler.

Sverigedemokraterna har i dessa betänkanden reserverat sig i frågan om gemensamma valsedlar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns någon anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan om gemensamma valsedlar. Vidare noterar utskottet att frågan

om att göra en större översyn av valsedelssystemet för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Motionsyrkandet avstyrks.

Reservationer

1. Skärpta krav på sättet att tillhandahålla valsedlar, punkt 1 (SD)

av Jonas Millard (SD), Matheus Enholm (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837) i den del det avser 8 kap. 2 §.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:17 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår proposition 2017/18:286 i denna del och motion

2018/19:71 av Bengt Eliasson m.fl. (L).

Ställningstagande

Regeringens förslag att den plats där valsedlar läggs ut ska vara avskärmd från insyn från andra väljare riskerar att göra det lättare att sabotera och manipulera valen, bl.a. genom att valsedlar kan gömmas, tillgripas eller ersättas med falska valsedlar. Förslaget kräver en stor kontrollapparat och kan dessutom leda till ytterligare köbildning i val- och röstningslokalerna.

Mot den bakgrunden anser vi att riksdagen bör avslå regeringen förslag i den del det avser att valsedlar ska tillhandhållas på en avskärmd plats.

2. Gemensamma valsedlar, punkt 3 (SD)

av Jonas Millard (SD), Matheus Enholm (SD) och Fredrik Lindahl (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:17 av Jonas Millard m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att ett system med gemensamma valsedlar – i vart fall för alla partier i riksdagen – bör utredas. Ett sådant system skulle minimera risken för valfusk

och manipulation, t.ex. genom stöld av valsedlar eller att ett partis valsedlar placeras ovanför andra partiers valsedlar.

Särskilt yttrande

Skärpta krav på sättet att tillhandahålla valsedlar, punkt 1 (L)

Bengt Eliasson (L) anför:

Förslaget om att de valsedlar som tillhandahålls i val- och röstningslokalerna ska läggas ut på en avskärmad plats är inte invändningsfritt. Risker finns att det underlättar sabotage eller andra former av otillbörligt verkande vid röstning. De farhågor som uttrycks i Liberalernas kommittémotion 2018/19:71 äger fortsatt tyngd, men jag har efter övervägande valt att inte reservera mig. Jag anser vidare att det är lämpligt att förändringen utvärderas efter Europaparlamentsvalet 2019.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:286 Stärkt skydd för valhemligheten:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i vallagen (2005:837).

Följdmotionerna

2018/19:17 av Jonas Millard m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår propositionen i den del som avser tillhandahållande av valsedlar på en avskärmad plats.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gemensamma valsedlar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:71 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

Riksdagen avslår regeringens förslag till ny lydelse av 8 kap. 2 § vallagen (2005:837).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i vallagen
(2005:837)

Härigenom föreskrivs i fråga om vallagen (2005:837) dels att 7 kap. 2 §, 8 kap. 2 § och 13 kap. 8 § ska ha följande lydelse, dels att det ska införas en ny paragraf, 14 kap. 2 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***7 kap.****2 §**

För att göra i ordning en röst *skall* väljarna för varje slag av val de vill delta i

1. ta en valsedel,
2. lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den, och
3. försluta valkuvertet.

Väljare som vill lämna en särskild personröst *skall* på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som de helst vill se vald.

Om en väljare skriver till en kandidat på en valsedel för ett parti som inte registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 2 kap., *skall* väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten. *Har flera kandidater skrivits till* på en sådan valsedel, *skall* väljaren anses ha lämnat en personröst för den första kandidaten.

För att göra i ordning en röst *ska* väljarna för varje slag av val de vill delta i

Väljare som vill lämna en särskild personröst *ska* på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som de helst vill se vald.

Om en väljare skriver till en kandidat på en valsedel för ett parti som inte *har* registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 2 kap., *ska* väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten. *Om väljaren skriver till flera kandidater* på en sådan valsedel, *ska* väljaren anses ha lämnat en personröst för den första kandidaten.

Om en väljare skriver till en kandidat på en sådan valsedel som avses i 6 kap. 1 § 1 eller 3 för ett parti som har registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den kandidaten under förutsättning att kandidaten är anmäld av partiet. Om väljaren skriver till flera kandidater på en sådan valsedel, ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den första av kandidaterna som är anmäld av

partiet.

Valsedlar och valkuvert får inte förses med obehöriga märkningar.

8 kap.

2 §

I anslutning till ett röstmottagningsställe *skall* det ordnas en lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. Om *detta* inte är möjligt får en *sådan* plats i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats *skall* väljarna ha tillgång till

I anslutning till ett röstmottagningsställe *ska* det ordnas en lämplig *avskärmad* plats där valsedlar kan läggas ut. Om *en sådan* plats inte *kan* anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får *den* i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats *ska* väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,

2. valsedlar med parti- och valbeteckning

a) för val till riksdagen samt landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,

b) för val till landstings- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller röstmottagningsställen inom det landsting eller den kommun där partiet är representerat,

3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

De partier som deltar i valen *skall* också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats.

Vad som sägs i första stycket 2 och 3 gäller endast under förutsättning att partiet har gjort en begäran enligt 6 kap. 7 §.

De partier som deltar i valen *ska* också kunna lägga ut sina valsedlar på denna plats.

Första stycket 2 och 3 gäller endast under förutsättning att partiet har gjort en begäran enligt 6 kap. 7 §.

13 kap.

8 §¹

Ett kandidatnamn på en valsedel ska anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar eller det inte framgår klart vem som avses,

2. kandidaten skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap.,

2. kandidaten *har* skrivits till på en valsedel som gäller för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., *i annat fall än när kandidaten ska anses ha fått väljarens personröst enligt 7 kap. 2 § fjärde*

¹ Senaste lydelse 2014:1384.

stycket,

3. kandidaten inte är anmäld och finns på en valsedel för ett parti som registrerat partibeteckning och anmält kandidater enligt 2 kap., eller

4. kandidaten inte har samtyckt till kandidaturen enligt 2 kap.

Kandidatnamnen på en valsedel ska vidare anses obefintliga om

1. valsedeln upptar kandidater men inte är försedd med ett markerat utrymme för personröstning,

2. det lämnats mer än en särskild personröst eller det inte framgår vem personrösten avser,

3. markering för den särskilda personrösten kan antas ha gjorts maskinellt, eller

4. ordningen mellan kandidaterna inte framgår klart.

Kandidatnamn ska inte anses obefintliga på grund av att de strukits från en valsedel som upptar kandidater. I 7 kap. 2 § tredje stycket finns särskilda bestämmelser för det fall en väljare skriver till kandidater på en valsedel *för ett parti som inte registrerat sin partibeteckning eller anmält kandidater enligt 2 kap.*

Kandidatnamn ska inte anses obefintliga på grund av att de *har* strukits från en valsedel som upptar kandidater. I 7 kap. 2 § tredje *och fjärde styckena* finns särskilda bestämmelser för det fall en väljare skriver till kandidater på en valsedel.

14 kap.

2 a §

Om det vid sammanläggningen av valsedlar i grupper för en beräkning av gruppernas röstetal enligt detta kapitel inte går att avgöra vilken grupp en valsedel med en kandidat som har skrivits till enligt 7 kap. 2 § fjärde stycket tillhör, ska lotten avgöra vilken grupp en sådan valsedel med den tillskrivna kandidaten ska anses tillhöra.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

2. Lagen tillämpas första gången inför och vid valet till Europaparlamentet 2019.

3. Äldre föreskrifter gäller vid ett omval som hålls på grund av att ett ordinarie val till riksdagen eller landstings- eller kommunfullmäktige i september 2018 upphävts.